

Cuvânt înainte

Ca fiu al satului Timișeni, județul Gorj, unde m-am născut, am copilărit și am urmat cursurile claselor I-IV ale școlii primare; unde au fost (înaintea strămutării) mormintele părinților, ale moșilor și strămoșilor; unde mai viețuiește o parte (minimală) a rudelor, a consătenilor și cunoscuților mei; consider că-mi îndeplinesc o misiune, datorie de conștiință, obligație de onoare, căutând, ca prin prezenta lucrare, să aduc o mărturie despre acest sat („*la fel de bătrân ca Dumnezeu*” – Jean Cernițoiu), o modestă contribuție la cunoașterea mai profundă a realităților trecute și prezente ale localității, a dinamicii în timp, a istoriei și devenirii sale, a evoluției populației, a credinței, îndeletnicirilor și obiceiurilor sale, ocupațiilor, a relațiilor de familie; dar – mai ales – a odiseei strămutării locuitorilor din vatra străbună, determinată de extinderea în perimetrul său a exploatării la suprafață (prin cariere) a cărbunelui („lignitul de Provence”), declanșată în deceniul al VIII-lea (1970-1980) al secolului al XX-lea, dar continuată, cu și mai mare avânt, în primul deceniu al secolului al XXI-lea, după care elanul s-a potolit treptat și pare să se stingă total în viitorime, determinat de orientarea Europei spre „*energia verde*”, ceea ce va conduce, mai devreme sau mai târziu la închiderea exploatărilor miniere (subterane și de suprafață) ca și a termocentralelor (Rogojel și Ișalnița) ce se alimentează cu cărbunele extras din județele Olteniei (Vâlcea, Gorj, Mehedinți).

În primul volum al cărții, intitulat „*Timișeni – Gorj. Satul ce se stinge!*”¹ am tratat problemele generale ale localității: istoricul, cadrul geografic, organizarea administrativă, mineritul, biserica, școala, teritoriul, populația, activitatea economică, datini, manifestări culturale, și am atașat o primă fototecă (incompletă și – în mare măsură – subiectivă).

În acest al doilea volum ne propunem să analizăm – mai amănunțit – problemele populației în secolul al XX-lea, pe baza informațiilor statistice oficiale oferite de recensăminte, cele reconstituite prin analizele întreprinse de noi pe teren – în anii 2020 și 2023 – precum și utilizând documentele arhivate ale Combinatului Energetic Oltenia (CEO), insistând – în mod special

¹ *Timișeni – Gorj. Satul ce se stinge!*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca 2020, 284 pagini, autori Gheorghe Popescu, Dumitru Cauc, Dumitru Rătezanu.

– pe ODISEEA STRĂMUTĂRII populației și a gospodăriilor acesteia în alte localități ale județului Gorj și ale țării întregi.

Cu privire la procesul „strămutării” am reflectat îndelung asupra unor sintagme precum „odisee”, „dramă” sau „tragedie”, preferând, în final, și optând pentru noțiunea de „odisee”.

„Drama” redă imaginea vieții reale în datele ei contradictorii, în conflicte puternice și complexe, adesea într-un amestec de elemente tragice și comice. Multe elemente ale ei se pot regăsi, decela, descrie în procesele complicate, complexe și contradictorii ale evoluției satului Timișeni și prin care au trecut locuitorii lui în a doua jumătate a secolului al XX-lea și primele decenii ale secolului al XXI-lea. Dramatică a fost dislocarea populației din localitatea natală și strămutarea ei aiurea în județ, țară și chiar dincolo de fruntariile naționale.

„Tragedia” desemnează întâmplări nefaste, catastrofe, nenorociri, suferințe, zbulcium ale unor personaje puternice aflate în conflicte violente, între ele și cu mediul ambiant, și care au un deznodământ nefericit. Unele elemente ale tragediei se pot regăsi, decela, descrie și analiza în procesele parcurse de locuitorii satului Timișeni în ultimii 70 de ani, dar ele nu acoperă integral realitatea. Tragică a fost pierderea proprietăților funciare ale locuitorilor și demolarea gospodăriilor lor, ca și împrăștierea în cele patru zări ale membrilor familiilor, destrămarea legăturilor de familie și de rudenie.

„Odiseea” reflectă o călătorie lungă și plină de aventuri; un șir de întâmplări neprevăzute; o viață plină de peripeții. Noțiunea și procesul, în sine, surprinde mai bine – după aprecierea noastră – caracterul complex, complicat și contradictoriu, cu părțile lui pozitive și – deopotrivă – negative petrecute cu satul Timișeni-Gorj și cu locuitorii săi, cu gospodăriile și cu locuințele lor, cu terenurile acestora, pe întreaga perioadă de după al doilea război mondial, până astăzi. Procesul strămutării este – credem noi – totuși, o odisee, întrucât, dincolo de dramele și tragediile trăite, a consemnat, pentru unii locuitori, realizări superioare, în anumite privințe, față de standardul obișnuit și realizat în satul natal. De exemplu, noile locuințe din localitățile de strămutare (construite de CEO sau în regie proprie) au, de multe ori, conforturi sporite (dotate cu electricitate, gaze, instalații sanitare, aparatură electrocasnică moderne etc.), net superioare celor deținute în satul Timișeni anterior strămutării. În unele localități de strămutare

Timișeni – Gorj. Satul ce se stinge! Odiseea Strămutării

(Cornești, de exemplu) fiecare gospodărie a primit câte 2000 mp teren în jurul gospodăriei. Mai mult, unii strămutați și-au păstrat dreptul revendicării spre fructificare a unor importante suprafețe de teren în satul natal sau vecine afectate de minerit. Unii locuitori au reușit să vândă CEO gospodăriile și importante suprafețe de teren și chiar păduri, iar cu banii încasați au putut să-și edifice noi gospodării în alte localități.

Rămâne încă, nerezolvată pe deplin, recuperarea și valorificarea unor importante suprafețe de pământ pentru mulți locuitori ai satului ale căror rosturi au fost afectate de minerit.

La fel de dureroasă este situația infrastructurii rutiere și de comunicații a – în primul rând – cătunului Boncea, în care mai viețuiesc doar 16 locuitori (2023), din circa 400 în 1970. Legătura lui este posibilă doar cu cătunul Bârhoți, pe un drum provizoriu peste Dealul Jidoviei (pe la Fântâna lui Șoldoiu, astăzi), care se înfundă cu fiecare cădere de precipitații. Cei 53 locuitori ai cătunului Bârhoți comunică cu cei 53 ai cătunului Cărăgui (cătunul Cucui a fost ras de pe fața pământului, împreună cu dealul pe care era așezat), printr-un singur drum și – de aici – un alt drum minier conduce spre Roșia Jiu.

Satul nu mai dispune, la ora actuală, de școală (desființată în 2003), sau unități sanitare, bisericile sunt deservite de personal sezonier, localitatea nu mai are cimitir propriu, decedații fiind transportați și înhumați în satul Roșia Jiu, la circa 7-8 km distanță.

Procesul îmbătrânirii populației satului este ireversibil, dat fiind că aici viețuiesc, astăzi, numai persoane în vârstă, ultimul copil născut într-o familie de localnici, a fost botezat în anul 2001 !

Primăria comunei Fărcășești, se află la o distanță de peste 15 km de satul component Timișeni.

Revenind la obiectivul prezentei lucrări, precizăm că strădania noastră se concentrează – *în primul rând* – pe reliefarea măreției satului în perioada sa de deplinătate, de evoluție pozitivă, când populația parcurgea un proces continuu de sporire, iar economia lui și viața socială erau înfloritoare. Această orientare ne-a determinat să urmărim evoluția populației localității în primele 7 decenii ale secolului al XX-lea, pe baza evidențelor din arhivele Parohiei Timișeni în trei momente: 1912, 1938 și 1956.

Pentru anul 1970 (considerat de noi anterior începerii procesului de structurării și strămutării, determinat, mai întâi, de

colectivizarea agriculturii, încheiată în anul 1962, dar, mai ales, de extinderea extracției la suprafață a cărbunelui și în arealul localității) am încercat să surprindem – în primul rând – vitalitatea familiilor, înregistrând, prin cercetări proprii, toate persoanele componente, fie că locuiau sau nu în satul natal.

Un asemenea demers nu putea – și nici nu ne-am străduit în aceste sens – să înlăture înregistrările duble (pentru cei născuți și recăsătoriți în același sat), sau să nu rețină persoanele născute în sat, dar trăitoare în altă localitate.

De aceea, numărul total al locuitorilor la care am ajuns este 1212, ce pare prea mare față de cel reținut în Registrele Adunării Parohiale în 1956 – 851. De aceea, am corectat rezultatul inițial – apreciind că $\approx 25\%-26\%$, adică ≈ 312 persoane sunt înregistrate de două ori. Adică $1212 - 312 = 900$ locuitori reținuți pentru anul 1970 (fie că locuiau în sat, sau nu). Apoi, am apreciat la $\approx 25\%$ numărul celor plecați din sat ($900 - 225 = 675$ locuitori în sat).

În felul acesta, considerăm că nu am deformat realitatea și am înscris rezultatele, calculele și concluziile noastre, în tendințele normale de evoluție ale populației satului Timișeni (1864 – 576; 1892 – 709; 1912 – 768; 1930 – 814; 1941 – 882; 1956 – 851; 1970 – ≈ 675 (aproape de cele recensate: 1966 – 714; 1977 – 696).

Al *doilea obiectiv* major urmărit, îl constituie *strămutarea* populației, a gospodăriilor și *soarta* terenurilor din sat, începând cu deceniul al optulea al secolului al XX-lea, până astăzi (2023).

Lucrarea cuprinde multe tabele – migălos și cu greutate imensă întocmite – nu lipsite de *relativitate*, întrucât reconstituirea situației reale este extrem de dificilă, complicată și complexă, iar documentația, de care am dispus, a fost, de multe ori, incompletă, sau, chiar, contradictorie. Caracterul relativ al unor situații, fapte, procese, prezentate și analizate, precum și al concluziilor induse se explică, pe de o parte, prin greutatea depistării tuturor resurselor (sau a celor mai relevante), pe de altă parte, determinat de limitele cuprinderii și înțelegerii noastre. Atât cât am putut și ne-am priceput, am încercat să oferim logică și raționalitate acceptabile informațiilor prezentate în carte, menționând, de fiecare dată, și acolo unde am considerat necesar, caracterul relativ, incomplet, sau contradictoriu, după caz, al situațiilor prezentate, analizate, precum și al concluziilor induse.

În documentarea efectuată, pentru realizarea obiectivelor propuse și urmărite, am studiat Registrele Adunării Parohiale

Timișeni – Gorj. Satul ce se stinge! Odiseea Strămutării

Timișeni, Arhivele Carierei Pinoasa din satul Roșia Jiu, Arhivele CEO și ale Județului Gorj (aflătoare în Frânceștii Peștișanilor), alături de numeroase lucrări de literatură istorică și de specialitate, documente din arhive familiale, ne-am bucurat de un larg și continuu dialog cu oameni din sat și din țară, de la care am obținut fotografii și documente, multe din ele vechi, unele din secolul al XIX-lea, altele anterioare Războaielor Mondiale din secolul XX.

Menționăm că Arhiva Carierei Pinoasa, din satul Roșia Jiu, care desfășoară activități de minerit la suprafață și în arealul satului Timișeni, nu este organizată. Dosarele (probabil, mii) sunt depuse într-o fostă sală de mese, la parterul clădirii, unele așezate pe rafturi, iar altele, cele mai multe, sunt împrăștiate, pur și simplu, pe pardoseală, fără nici o ordine, acoperite de un strat gros de praf, foarte multe nedenumite, altele rupte, împrăștiate la întâmplare, etc. Mai mult, dosarele nu sunt separate pe satele afectate de activitățile miniere, așa încât, doar din întâmplare și cu un noroc nesperat, poate cineva să găsească ceva anume.

Cu toate acestea, în studiul Arhivei Carierei Pinoasa, atât cât am putut-o realiza, ne-am bucurat de sprijinul prețios al inginerilor Ciofiacu Valentin și Cocolea Ion, care au dovedit multă solitudine, și căroră le aduc cele mai calde mulțumiri și expresia profunde mele recunoștințe. În efortul întreprins am beneficiat de sprijinul, fără de care nu găseam probabil mare lucru, tehnicianului Vasilescu Dincă Ion, pensionar, care a lucrat, o scurtă perioadă, înainte de pensionare, în cadrul Biroului Investiții, al susnumitei cariere.

Documentarea asupra problemelor legate de moșneni și proprietatea moșnenească, precum și de caracterul moșnenesc al satului Timișeni, ne-a fost neprețuit ajutată de minunatul istoric și profesor universitar craiovean, Dinică Ciobotea. Vă mulțumesc distinse domnule profesor și vă urez deplină sănătate și alese împliniri profesionale.

În documentarea asupra unora din cele mai vechi și onorabile familii din sat, am primit sprijin important de la Ion I. Păuna, din Boncea Timișenilor, prieten din copilărie, păstrător al unui bogat material documentar; Becheru C. Cornel, din Cărăgui, Timișeni; Ioana I. Becheru, medic, din București; Cărăgui V. Petre (Titel), inginer, din Cluj-Napoca; frații Iliescu S. Aurelian, profesor și Vasile, medic din Drăgotești; Anca Ioana Dițu, inginer, București; Frusescu Dan, din Râmnicu Vâlcea; Fuiorea Mihai din

Gheorghe Popescu

București; Mironovici Marcela, din Craiova; Novac Ion (Bebe), inginer, din Târgu Jiu; Pupăzan V. Nicolae, cadru MAN, din București; Pațica C. Ion și soția Mariana, apicultori, din Drăgulești, Gorj; Mihai Gheorghe, inginer, din Târgu Jiu; Cărăgui Ion (Moș), inginer, din Chiajna; Eleonora Pupăzan, din Fântânele, județul Arad; Sărăcin Ion, din Cartiu, Turcinești, Gorj; Butta Aurelia, profesor, din Timișoara; Becheru C. Gheorghe, inginer, din satul Roșia Jiu, comuna Fărcășești; Gebleşteanu Eugenia, asistent medical, din Craiova și alții, nominalizați pe parcursul cărții. De la fiecare în parte am primit informații utile, iar de la unii fotografii de familie și documente vechi. Vă mulțumesc, dragi prieteni, tuturor și fiecăruia în parte !

Prezenta carte putea fi mai documentată și mai cuprinzătoare, mai aproape de realitatea satului Timișeni, dacă mai mulți fii ai satului ar fi răspuns apelurilor mele – îndelung repetate – cu contribuții efective, concrete în efortul la care singur m-am angajat cu mulți ani în urmă. De aceea documentarea cărții, albumul fotografic inclus, le-am realizat cu materialele disponibile, așa încât nu cred că pot fi învinuit de nereprezentarea mai extinsă, mai analitică și mai diversificată a altor oameni și fapte.

Sper – totuși – că lucrarea de față se va dovedi utilă (și interesantă) cititorilor, precum și pentru formarea unei imagini cât mai apropiată de realitatea satului nostru natal, Timișenii Gorjului, și a evoluției lui în timp, din vechime până astăzi.

Personal am avut de învins numeroase dificultăți legate de: distanța mare față de satul natal (sunt în Cluj-Napoca din 1967); amintirile mele s-a mai estompat în timp; deplasările (numeroase și pe distanțe lungi (Cluj-Napoca – Târgu Jiu – Cartiu Turcinești – Drăgulești – Roșia-Jiu – Motru – Timișeni – Drăgotești – Vârț – Fărcășești – Bâlteni – Frânceștii Peștișanilor (la Arhivele județului Gorj) etc) pentru documentare, au impus cheltuieli, nu puține și nici reduse; baza documentară, atât cât am reușit să o accesez, a presupus eforturi îndelungate și – uneori – delicate; relațiile dintre fiii satului aproape lipsesc, și din cauză că locuitorii au fost strămutați în masă și împrăștiați în cele patru zări; nu s-a organizat vreodată o întâlnire a fiilor satului (deși eu am propus aceasta de mai multe ori) etc.

Închei aici, și vă rog, dragi concetățeni și prieteni, să fiți îngăduitori cu neîmplinirile prezentei cărți !